

0 - INNLEDNING

En gudstjeneste skal skape et møte. Et møte mellom den enkelte gudstjenestedeltaker og Gud, og dermed også seg selv og den verden vi lever i. Vi tror at det er Den Hellige Ånd som skaper dette møtet "hvor og når Gud vil". Likevel er det om å gjøre å legge forholdene til rette på beste mulig måte.

En kan spørre seg hvorvidt våre tradisjonelle gudstjenesterformer er de som er best egnet til å få møtet i stand. I arbeidet med forkynnelse for barn merker en hvor viktig det er å skape konkrete bilder til ordene. I konfirmantsammenheng blir det gang på gang understreket og erfart at formidlingen fungerer best når konfirmantene får *gjøre* noe selv. Dess flere sanser som tas i bruk, jo bedre.

Det er lite som tyder på at vi vokser dette av oss. De siste års interesse for for eksempel Tomasmesser viser at folk har behov for bevegelse, opplevelse og symboler.

Nå skal det sies at vår høymesse også i noen grad tar dette på alvor. Vi samles i et kirkerom, som ofte er fylt med symboler og bilder. Prosesjoner med prosesjonskors og -lys tas i bruk flere og flere steder. Nattverden skaper bevegelse i rommet, og forholder seg til konkrete. Men symbolene og bildene i kirkerommet blir sjelden tatt aktivt i bruk, og både nattverdmåltidet og maten som deles er så stilisert at det ofte kan være vanskelig å se hva det skal fremstille.

Onsdagens fastesamlinger i 1995 i Paulus kirke i Oslo ble forberedt sammen med Emmaus-senteret. I forkant av de (u)tradisjonelle tema-kveldene ønsket vi en fasteliturgi. Vi ønsket å skape en annerledes gudstjeneste. En gudstjeneste med like mye opplevelse som ord. En gudstjeneste med bevegelse i kirkerommet, med lystenning og deltakelse. Vi ønsket fremfor alt å være konkrete, å bringe inn i kirkerommet ting som kunne sees, bæres, kjennes på. Dess flere sanser som ble tatt i bruk, jo bedre. I korsveistradisjonen fant vi rikelig inspirasjon.

I følgende oppgave vil jeg først ta for meg korsveistradisjonens historie. Det har dessverre vist seg vanskelig, nesten umulig, å finne litteratur til denne delen. I andre del vil jeg gi eksempler på billedlige og tekstlige utforminger av tradisjonen på katolsk mark. Den siste delen omhandler våre erfaringer fra Paulus menighet.

1- KORSVEIENS HISTORIE

I dette kapittel var ønsket å finne røttene til korsveien, men også hvordan denne spiritualiteten har utviklet seg opp gjennom historien og frem til i dag. Jeg ønsket å finne ut hva de tenkte som satte opp de første "stasjoner" utenfor Jerusalem og hva deres intensjoner var. I hvilken grad korresponderer dette med bruken i dag? Er noe mistet underveis? Hva er grunnen til eventuelle endringer? Slike og liknende spørsmål ville være interessante for hvordan vår bruk av korsveien skulle vurderes.

Jeg har brukt meningsløs lang tid på å lete etter kilder. Men verken hos dem som burde være de fremste tradisjonsbærere, fransiskanerne, eller i den vitenskapelige litteratur har det vært mulig å finne annet enn korte antydninger. Dette er underlig, ikke minst fordi vi står overfor

en høyst levende tradisjon. Enhver katolsk kirke har sin korsvei, og den blir flittig brukt. I fastetiden er det gjerne korsveisgudstjenester hver fredag. Men også i den individuelle fromhets- og botstradisjon er korsveien og dens tekster sentrale.

Følgende sider gir altså ikke de svarene jeg hadde ønsket, men er hva jeg fant.

Korsveien er den veien Jesus gikk fra Pilatus' dommersete i Antoniaborgen til Golgata fjell, mens han bar korsets tre. Den omtrent én kilometer lange veien fører fra øst mot vest gjennom Jerusalems gater og gjennom den vestlige byport ut til henrettelsens sted.

Ifølge en gammel katolsk tradisjon¹ gjorde Jesu mor selv en "hellig kretsgang" (sanctus circulus) hver dag etter oppstandelsen; sammen med noen disipler gikk hun langsomt og mediterende fra nattverdsalen (Coenaculum) over til Antoniaborgen, derfra videre langs korsveien til Golgata og til den hellige grav. Så gikk de tilbake til "den salen hvor de pleide å holde til". (Acta 1.13-14)

Pilgrimsreiser til de hellige steder begynte tidlig. Både Hieronimus og andre tidlige kristne forfattere bekrefter dette. Sammen med menigheten i Jerusalem deltok pilgrimene i vandringen langs "Via Dolorosa" langfredag og andre spesielle dager. Under Konstantin den store (312-337) ble noen minnesmerker reist på enkelte steder langs korsveien. Biskopene Eusebius og Ambrosius i det 4. århundrede forteller hvordan den hellige Helena, mor til keiser Konstantin, fant Jesu kors, og hvordan de bygget den første kirke på Golgata i 320-årene.²

Ikke alle hadde anledning til å reise til Jerusalem. Derfor tok pilgrimene tradisjonen med seg hjem, og laget sin egen "korsvei". Den første sammenhengende "korsvei" utenfor Palestina ble anlagt i S. Stefano-kirken i Bologna i det 5. århundrede.³

Arabernes erobring av det hellige land (637) var et hardt slag, ikke bare for Palestinas befolkning, men for hele kristenheten. De hellige steder var nå i hendene på "den falske profets tilhengere". Flere århundreders valfart ble ikke avbrutt, men vanskeliggjort gjennom beskatning. Ennå verre ble forholdene da de seldsjuiske tyrkerne bemektiget seg Syria og Jerusalem i slutten av det 11. århundrede. Dette ga opptakten til de 7 korstogene.⁴

Korstogene (1099 - 1270) bidro til å gjøre de hellige stedene i Jerusalem kjent. Da veteranene vendte hjem, satte de opp "tablåer" over steder de hadde besøkt i det hellige land. Dette ble kjent som "lille Jerusalem."⁵ Det var likevel først med fransiskanerne at utbredelsen av korsveien skjøt fart. Frans selv var opptatt av inkarnasjonen og Jesu jordiske liv. At kristne skulle være frie til å besøke de hellige stedene, å knele i stallen i Betlehem eller på Golgata. Frans hadde alltid lært mennesker å elske og tilbe Kristi menneskelighet, og å ha spesiell ærefrykt for stedene som hadde med hans liv å gjøre. I Greccio, i 1223, laget han en kopi av krybben i Betlehem. Under åpen himmel feiret de julenattsmessen med krybbe, halm og strå, esel og okser.⁶ Ved den anledning hadde han så og si vært ute av stand til å uttale ordet "Betlehem", så rørt var han ved tanken på hva dette navnet innebar.

I all undervisning - i poesi og prekner - hadde Frans' disipler lært mennesker å se, med sitt indre øye, gledene, sorgene og smertene til Guds Sønn der han beveget seg i Gallileas byer, på veien til Jerusalem, i Getsemanehagen og på Golgats høyde.

¹ Åpenbaring til den hellige Birgitta. Encyclopedia Catolica, s. 832

² P. Gustav Teres: Kristi korsvei, s. 3

³ New Catholic Encyclopedia, Bind xiv s. 832

⁴ L. Bergman: Kirkehistorie, bind I, s. 187

⁵ New Catholic Encyclopedia, bind xiv s. 832

⁶ Tomas of Celano i St. Francis of Assisi, s. 300

Fransiskanernes hengivelse kunne populariseres i tre ord: Krybbe, Kors og Sakrament.⁷ Krybben var kjent før Frans' tid, men fransiskanerne bidro til å popularisere den og spre den.

I 1219 besøkte Frans med fare for sitt liv Sultan Melek-el-Khamil (1217-1238) og beredte med det kanskje grunnen for den senere utvikling med hensyn til de hellige stedene.

I 1291 falt Acre, og de kristne mistet sin siste besittelse i det hellige land.

Forhandlinger mellom James II of Aragon og Sultanen førte til at 12 dominikanermunker i 1327 fikk dra til Jerusalem for å gjenåpne den hellige grav som pilgrimssted for de kristne.⁸ Dominikanerne ble etter kort tid byttet ut med like mange fransiskanere. Fem år senere ble Coenaculum, huset der en regnet med at nattverden ble innstiftet, kjøpt for en stor sum penger. Kort tid etter ervervet de Josafatdalen, der Marias grav etter tradisjonen fantes, samt fødselsgrotten i Betlehem.

Etter at tiggermunkene fikk ansvaret for de hellige steder i det hellige land (1342), ble det bare naturlig at de i sine kirker og misjonsstasjoner ville spre "the devotion to the passion and the suffering of Christ".⁹ Overalt hvor det var mulig pleide de å sette opp kopier av de hellige steder i Palestina, og invitere de troende til å etterlikne eksempelet, iveren og kjærligheten til innbyggerne og pilgrimene til det hellige land. Såkalte "panoramaer" og "pasjonsspill" ble brukt, men også "korsveien". Den ble vanlig i fransiskanernes kloster og klosterkirker over hele verden, og spredte seg derfra også til soknekirkene.

Den første som satte opp 14 stasjoner var Fader Vitalis som i 1628 satte den opp på veien fra Firenze til Miniato.¹⁰ Et annet sentralt navn for korsveiens utbredelse er St. Leonard av Port Maurice, som fra 1731 til sin død i 1751 skal ha satt opp mer enn 572 korsveier.¹¹

Til å begynne med var det stor variasjon hva gjaldt antallet av stasjoner i den enkelte korsvei, og også hvilke hendelser som ble minnet. Den første i Bologna besto av 5 stasjoner, mens 15-hundretallet kunne oppvise korsveier med 30 eller enda flere. Med støtte i Prov.24.16 opererte en for eksempel med ikke mindre enn sju fall.

I 1731 ble korsveien fiksert i den form vi finner den i den katolske kirke i dag. Pave Klements XII fastslo at korsveien skulle bestå av 14 stasjoner. Påbudet ble imidlertid ikke oppfattet strengere enn at man i Wien stift i 1799 kunne innføre korsveisliturgi med 11 stasjoner.

Utformingen av stasjonene er mangfoldige, alt fra skulpturer og malerier til 14 enkle nummererte kors. I St. Halvardkirken i Oslo består f. eks korsveien av betongrelieffer med stasjonens navn skrevet.

⁷ Raphael M. Hubert: A documented history of the franciscan order, s. 909.

⁸ John Moorman: A history of the franciscan order, s.435 ff

⁹ Raphael M. Hubert: A documented history of the franciscan order, s. 909.

¹⁰ Raphael M. Hubert: A documented history of the franciscan order, s. 909.

¹¹ New Catholic Encyclopedia, Bind xiv s. 832

2 - KORSVEIENS INNHOLD

Med pave Klemens XII's dekret i 1731 ble korsveiens stasjoner begrenset og fastsatt. I Katolsk bønnebok har de fått følgende navn:

- 1 Jesus blir dømt til døden
- 2 Jesus mottar korset
- 3 Jesus faller første gang under korset
- 4 Jesus møter sin mor
- 5 Simon fra Kyrene hjelper Jesus å bære korset
- 6 Veronika rekker Jesus svetteduken
- 7 Jesus faller andre gang under korset
- 8 Jesus trøster Jerusalems kvinner
- 9 Jesus faller tredje gang under korset
- 10 Jesus blir avkledd
- 11 Jesus blir naglet til korset
- 12 Jesus dør på korset
- 13 Jesus blir tatt ned av korset og lagt i sin mors fang
- 14 Jesus blir gravlagt

I praksis er avvik fra listen likevel kjent. I nyere tid er mange steder en 15. stasjon lagt til, nemlig oppstandelsen. I St. Dominikus kirke i Oslo er antallet 14 beholdt, men fallene er redusert til ett. Det gir plass til oppstandelsen som stasjon 14, og nattverden som den første.

Ni av stasjonene henter sitt innhold direkte fra evangelieberetningene. De tre fall og møtet med Maria kan sannsynliggjøres utfra skriften,¹² mens møtet med Veronika helt savner bibelsk grunnlag.

Korsveien er tenkt som en sammenhengende gudstjeneste eller meditasjon, der de troende beveger seg fra stasjon til stasjon i kirkerommet. Jesu bud om å ta sitt kors opp og følge ham (Mt 10.38; 16.24) finner her et helt bokstavlig uttrykk, sier Katolsk Bønneboks rubrikk. For hver stasjon mediteres det over den tilsvarende hendelse på Jesu vei slik evangeliet beskriver den. Mellom stasjonene er det vanlig å synge versene fra "Stabat Mater". Korsveien brukes særlig i faste- og pasjonstid.

Katolsk Bønnebok (1990) har tre korsveisandakter.¹³ Den første (I) er et opptrykk av

¹² Det gjelder også det siste leddet i stasjon 13; "legges i sin mors fang."

¹³ I virkeligheten er det fire. Den første er uten nummer, og har en stram liturgisk oppbygging. Stasjonen nevnes, deretter leses responsoriet;
V: Vi tilber deg, Kristus, og lovpriser deg.
S: Fordi du ved ditt kors har forløst verden.
Så følger Fader vår, Hill deg, Maria og Ære være Faderen, før følgende avslutning:
Miskunn deg over oss, Herre.
Miskunn deg over oss.
De avdødes sjeler hvile ved Guds miskunn i fred.

bønneboken fra 1960, den andre (II) er laget av bønnebokutvalget,¹⁴ mens den tredje (III) er etter Bernard M. Chevignard, fransk dominikaner (1909-) Jeg har funnet det naturlig å forholde meg til disse tre tekstene, siden de på mange måter må sies å være retningsgivende for tradisjonen på norsk mark.

Andaktene er todelt, markert med * i bønneboken. Den første delen tar vanligvis for seg tradisjonen. Andakt I henter sine tradisjoner direkte fra bibeltekster, de to andre beskriver hendelsene mer fritt. Den andre delen er aktualiserende, ofte en bønn.

Jeg ønsker også i noen grad å presentere tre konkrete utforminger av korsveien. Den eldste befinner seg i St. Olav domkirke i Oslo. Interessant nok har det ikke vært mulig å bringe på det rene hvor den kommer fra, hvem som har laget den eller når den er laget. Det eneste som er antydning er at den er en kopi. Korsveien består av 14 trerelieffer. Bildene er hengt opp på tre av kirkeskipets vegger. Slik de henger inviterer de til en vandring, med i alle fall 8 stoppesteder. Benkenes plassering gjør det mulig.

St. Dominikuskirken i Oslo har stenrelieffer hugget av den franske billedhugger Maxime Adam-Tessier fra 1963. De henger på kirkens nordre langvegg, 7 på hver side av et stort maleri av den oppstandne Kristus. Stasjonene henger for tett til at det er mulig å vandre, det er også vanskelig å betrakte de fleste av dem uten å gå inn mellom benkene.

Den siste er interessant på flere måter, idet den befinner seg i en nybygget norsk kirke. I Nordre Ål kirke i Lillehammer har Anne Lise Knoff laget korsveien i ikonaktig utførelse. (1995) Korsveien er hengt opp i en søylegang, men henger også for tett til at det er mulig å snakke om en vandring mellom dem.

Det ville føre for langt å gå gjennom alle 14 stasjoner. Jeg har valgt å konsentrere meg om to. En naturlig start er den første stasjonen, Jesus blir dømt til døden. Den andre jeg har valgt er den sjette, Veronika rekker Jesus svetteduken. Denne er interessant både fordi den er den eneste stasjonen som ikke er beskrevet i evangeliene, men også fordi den er en av stasjonene vi har arbeidet med i Paulus kirke.

STASJON 1: JESUS BLIR DØMT TIL DØDEN

Navn

Den første stasjonen har i Katolsk bønnebok fått navnet "Jesus blir dømt til døden". Andre variasjoner av navnet kan være; Jesus bli dømt,¹⁵ The Trial,¹⁶ Jesus is judged and condemned.¹⁷ Tidligere var rettssaken mot Jesus bakgrunn for flere stasjoner, mest kjent er

¹⁴ Ellert Dahl, Liv Greni, Berit Müller, Kjell Arild Pollestad, Ørnulf Ranheimsæter og Liv Due Robak.

¹⁵ St. Halvardkirken, Oslo.

¹⁶ Miriam Pollard i "Stations of the Cross", Dominican Publications. Dublin 1991.

¹⁷ Conor O'Riordan *ibid.*

"Ecce homo", etter Pilatus' ord (Jh 19.4). I alle fire evangeliene finner vi hendelsen omtalt. Blant andre bibelhenvvisninger finner vi Jes 50.5f, Salme 55.2-8 og Fil 2.5-11.

Billedlig uttrykk

Korsveien i St. Olav viser scenen fra Antoniaborgen. På venstre side sitter Pilatus på sitt dommersete. En tjenestegutt heller vann over hendene hans ned i et fat, og Pilatus vasker sine hender. I høyre kant står Jesus. Rundt hans hode er glorien. Han vender seg bort fra Pilatus, i retning av de andre stasjonene som ligger foran ham. Han er bundet på hendene og føres vekk av en soldat. Soldaten bærer et banner med en drage på.

Bildet taler for seg selv. Det er ikke vanskelig å forstå dramaet som utspiller seg, selv om man ikke har forhåndskjennskap. Den tredimensjonale virkningen gjør bildet levende. Det er lagt vekt på å fremstille alt tidsmessig riktig, men særlig soldaten med sitt banner bærer preg av den tid relieffet antakelig er blitt til i. Her er rikelig med detaljer.

Det er mulig at bildet fungerte godt den gang det ble laget, men for vår tid oppleves dette for romantisk. Problemet med slike historiske fremstillinger er at de lett kan fjerne oss fra vår egen tid. Det blir vanskelig å bygge broen over de to tusen år som ligger mellom hendelsen og vårt eget liv. Dommen over Jesus var noe som hendte der og da, bildet hjelper oss ikke til å forstå at det også gjelder her og nå. Det ligger også alltid en fare i at bilder blir for detaljerte, intet overlates til vår egen fantasi.

Stenrelieffet i St. Dominicus viser en myk mandelform - eller flammeform - som er omringet av en mur av hardere, aggressive former. Hele stenflaten er bearbeidet.

Bildet er ikke mulig å tolke uten forklaring. (Jeg tok separate bilder av stasjonene, og har, selv når jeg kjenner navnene på stasjonene, fortsatt vanskeligheter med å finne ut hvem som er hvem.) Symbolikken er likevel klar nok. Det er Jesus som står overfor sine dommere. Han fremstår som totalt annerledes. Flammen av hans kjærlighet brenner uopphørlig. Stenen representerer det evige.

I vurderingen av denne korsveien er jeg svært ambivalent. Er ikke dette å fjerne seg så langt fra den opprinnelige idé som mulig? Er det mulig å fremstille korsveien abstrakt? Var ikke

idéen nettopp å konkretisere? På den andre siden gir den abstrakte kunst rom for fantasi og egne bilder. Det billedlige uttrykket forteller ingen historie i seg selv, men i samvirke mellom bilde og tekst oppstår en prosess som kan være fruktbar. Bildet er lite dirigerende, den enkelte kan bruke sine egne forutsetninger og skape sine egne bilder. Det er tidløst og slitesterkt.

I Nordre Ål kirke er det et mannshode som dominerer bildet. Den lyse profilen hviler mot en mørk farge. Hodet er bøyd, øynene lukket. Fem dråper av blod¹⁸ skaper uhyggestemning i bildet. Den kraftige rammen er med på å fremheve bildet. Rammen er dekorert med symboler som ikke uten videre er lette å forstå.

Bildet er fullt av symboler. Ifølge kunstneren er det et spansk, katalansk Kristushode fra 12-1300 tallet hun har malt. Den mørke fargen heter caput mortuum, etter en kinesisk legende om en mann som med livet som innsats

skulle blande en farge for keiseren. Da han ikke klarte det, begikk han selvmord ved å kaste seg i ovnen. Der hans hode hadde ligget, kom denne fargen frem. De fem bloddråpene er vanlig symbol for Jesu fem sår. Rammens symboler er seierskranser, vinstokker og vannkrukker som skal bringe tanken til torne kronen og vin og vann som blir Jesu blod.

Bildet utstråler sorg. Det er en god fremstilling av et menneske som stilltiende tar imot sin dom. Fargene og bloddråpene er med å skape den dystre stemningen som korresponderer godt med tekstene. Men symbolikken i rammen er etter min mening ikke god. Går en dypere inn i den, kommer en ikke dypere i stasjonen, men blir ført i andre retninger. Verken seierskranser eller nattverdssymbolikk har noen plass i en domscene.

Meditasjontekst

I

Den første korsveisandakten henter sine tradisjoner direkte fra bibeltekster, her fra Matteus 27.22-23:¹⁹

Pilatus spurte jødene; "Hva skal jeg gjøre med Jesus, han som kalles Messias?" De svarte alle: "La ham korsfeste!" Pilatus spurte: "Hva ondt har han da gjort?" Men de skrek bare enda høyere: "La ham korsfeste!"

Valg av tekst understreker at det var folket som dømte Jesus. I de korte versene er det ikke Pilatus som dommeren vi møter, men som den som søker å få frigitt Jesus. I og med folkets dom er Jesus dømt.

Bibelteksten er et godt valg. Dialogen mellom Pilatus og folkemengden er levende og trekker oss inn i dramatikken rundt domfellelsen. Det går an å "høre" skrikene.

*Allmektige, evig Gud, for å gi menneskeslekten et forbilde på ydmykhet lot du vår Frelser bli menneske og lide korsets død. Gi oss å lære av hans lidelse og få del i hans oppstandelse, han som lever og råder fra evighet til evighet.
Miskunn deg over oss, Herre*

¹⁸ Disse kan dessverre ikke sees på kopien til venstre

¹⁹ Oversettelse av Erik Gunnes 1968.

Miskunn deg over oss.

Bønnen bærer tydelige preg av å ha liturgiske røtter. Både innledning og avslutning er faste formularer derfra. Oppbyggingen ellers, med ett forklarende ledd før den egentlige bønne, finner vi også igjen i ulike kollekt. Tilknytningen til stasjonens navn er ikke åpenbar; her nevnes mer generelt at Jesus ble menneske og led korsets død. Lite generell er imidlertid tolkningen av dette; for å gi menneskeslekten et *forbilde på ydmykhet*. Denne ydmykhet må da være det vi skal lære, og gjennom det "få del i hans oppstandelse".

Denne delen av meditasjonen fungerer etter min mening dårlig. Ordene er for generelle og dogmatiske. *Ydmykhet* er valgt som det sentrale begrep. I en meditasjon ville det da være naturlig å skape et bilde av han som bøyde seg, tidde, men her er det *forbildet* som er interessant. Bønnen er ikke rettet til ham som viste ydmykhet, men til den allmechtige, evige Gud, som lot... Den passive konstruksjonen fjerner oss ytterligere fra det som skjedde. At Jesu oppstandelse trekkes inn som begrep i den første stasjon på hans vei til korset, er heller ikke med på å samle tankene om hans lidelses vei.

II

Du, verdens dommer, står foran menneskene domstol. Fylt av hat krever en opphisset mengde din død. Av menneskefrykt feller Pilatus sin urettferdige dom. Du står der bundet og tier.

Jesus er subjekt. Skildringen er holdt i presens. Setningene er korte og uten overflødige ord. Her fremheves motsetningen mellom verdens dommer (Mt.16.27, 19.28) og menneskenes domstol. Her er sterke følelser i sving; hat - opphisselse - frykt. Det hele kontrasteres mot ham som tier. (Jh.19.9 Jes.53.7)

Skildringen i den første delen er en god meditasjonstekst. Den knappe, enkle formen hjelper oss til å danne bilder av de tre aktørene; den feige Pilatus, den opphissede mengden og verdens dommer som står bundet og tier. Bruk av tid gjør oss samtidig med det som skjer. Motsetningene og de sterke følelsene som er skildret trekker oss inn i den dramatiske hendelsen.

Herre, hvor ofte trekker ikke vi mennesker deg til ansvar, fordi dine tanker ikke er våre tanker, dine veier ikke er våre veier.

*Kyrie eleison
Kyrie eleison*

Her velges en tettere tilknytning til stasjonens navn. Jesus blir *dømt* av menneskenes domstol - vi mennesker dømmer Jesus i dag. Det gjør vi når vi urettmessig trekker ham til ansvar. Fordi vi ikke forstår hans tanker og veier (Jes 55.9).

Bønnen gjør det hele enda nærmere, med én kort setning blir vi trukket inn som medansvarlige.

III

Herre, slik gikk det til at du ble dømt til døden som en vanlig forbryter. Du var bare tredivet år gammel og du skulle møte døden - du som elsket alt som lever, alt som er skapt, du som holdt av din mor, dine venner og alle barn. Visst var du sann Gud, men likevel måtte du som menneske lære hva det vil si å bli dømt til døden. Du samtykket i det, fullt ut og av egen fri vilje, forat vi skulle vinne frelse.

Også her er det Jesus som er subjekt. Det er brukt fortid. "Slik gikk det til" forutsetter at bibelteksten er kjent. Også her spilles det på motsetninger; Den unge alderen og kjærligheten til alt som lever er satt opp mot å møte døden. Sann Gud mot å dømmes til døden som en vanlig forbryter.

Teksten egner seg etter min mening dårlig til meditasjon. Det er brukt for mange ord. "Slik gikk det til" høres ut som begynnelsen til et eventyr. Det blir for mye prat: "Du som holdt av din mor, dine venner og alle barn." Jeg opplever den fremfor alt som "spill for galleriet"; den gir skinn av å være tiltale til Jesus, men røper et sterkt behov for å undervise den troende.

Herre, lær oss å godta døden, også når det er våre som dør, også når det er vi selv som skal dø. La oss forenes med deg i din salige død, til soning for våre synder og til hele verdens frelse.

Broder Bernard velger ikke dommen som tilknytningspunkt, men *døden*. Han gjør det nært; vår egen død og våre næres død. Nærheten forsvinner likevel i den avsluttende liturgiske bønn. Her er for mange "riktige" ord.

STASJON 6: VERONIKA REKKER JESUS SVETTEDUKEN

Navn

Denne stasjonen er den eneste som ikke har noe grunnlag i det nye testamentet. Utgangspunktet er en gammel legende. Fredrik Wisløff forteller den slik i sin bok "Veronicas svededuk":

"En kvinne som het Veronica hadde en bod på veien ut fra Jerusalem. Her sto hun og solgte tøy og duker. Da hørte hun en fredags morgen støy utenfor boden og gikk ut for å se hva det var. En stor flokk mennesker strømmet oppover veien. Midt i flokken ser hun Jesus slepende med sitt kors. Hun ser hvor sigende trett han er, og hvor han lider. Sved og blod rinner nedover hans opphovnede ansikt.

Da blir Veronica grepet av inderlig medynk. Den som kunne støtte og hjelpe ham! Han er så ensom; bare mellom fiender. De slår ham om han ikke går fort nok. Korset er tungt. Og han er trett!

Da springer Veronica frem. Og med en klut hun har i hånden, tørker hun varsomt og kjærlig sveden og blodet av hans panne.

Hun syntes selv det var ringe, det hun kunne gjøre, men det var da *noe*. Og så gjorde hun det lille hun kunne.

Men da Jesus var gått videre og Veronica igjen sto i boden, så hun ned på sin svededuk, og der sto *Mesterens bilde tegnet.*"

Veronikas svededuk skal etter sigende befinne seg i Peterskirken i Rom, i et rom under St. Peters bispestol.²⁰

Av bibeltekster som blir knyttet til denne stasjonen er Mt. 25.35-40, Gal. 6.2 og, som vi skal se, Jesaia 53.2-4.

Billedlig uttrykk

Bildet i St. Olav domineres av korset. Sentralt i bildet står Jesus, tydelig tyngt av korsets vekt. Retningen på van-

²⁰ Ifølge Anne Lise Knoff regner en med i alt fire slike "acheiropoietos" - bilder som ikke er laget av menneskehånd: Veronikas svededuk, Frelseren med det våte skjegg, likkleidet fra Torino og Vår frue av Guadalupe.

dringen er beholdt mot høyre. Simon fra Kyrene står bak ham og hjelper til med å bære korset. Foran Jesus kneler Veronika. Hun rekker duken sin til ham. Også rundt hennes hode er glorien markert. Den fjerde personen på bildet er en passiv tilskuer.

Det meste av det som ble sagt om det første bildet gjelder også her. Det som slår en i tillegg er en viss monotoni i billedserien, noe som definitivt ikke stimulerer. Uttrykket er for vakkert og idylliserende, her vises for lite av lidelsens sanne ansikt.

I St. Dominicus har Adam-Tessier på dette sted laget tre loddrette, ujevne streker. I forklaringen til korsveien blir de tydet til tårer av blod. Den store ubehandlede stenflaten står i sterk kontrast til de ujevne rispene.

Stenen er svært vakker og uttrykksfull i sin enkelhet. Samtidig rommer den stasjonens smerte. Ved å forstørre de små detaljene, tre tårestrimer av blod, trekker kunstneren oss med inn i hele dramatikken knyttet til stasjonen. Her er Jesu ansikt, her er avbildningen Veronika mottok.

I Nordre Ål har Anne Lise Knoff malt en svetteduk. Den er hengt opp i tre punkter i rammen. På duken er et avtrykk av Jesu ansikt. Tornekronen er tydelig, og blodet renner nedover pannen.

Ansiktet har liten likhet med ansiktet i første stasjon, selv om kunstnerens inspirasjon også her er hentet fra Spania; Francisco de Zurbarans (1598-1664) versjon av svetteduken henger på Nasjonalmuseet i Stockholm. Bården på rammen er fra et gammelt jødisk håndskrift. Dette skal ifølge kunstneren uttrykke "lidelsen i skaperverket, eller midt i skaperverket".

Jeg synes ikke kunstneren har vært like heldig med dette bildet som med det første. På meg virker duken noe amatørmessig. Bården oppfatter jeg som ren pynt; det er ikke lett å forstå

hvorledes den kan uttrykke det kunstneren har hatt ønske om.

Meditasjonstekst

I

Sannelig, våre sykdommer har han tatt på seg, og våre smerter har han båret. Han hadde ingen skikkelse og ingen herlighet, vi gledet oss ikke over synet av ham. Foraktet var han og forlatt av mennesker, en mann full av smerter og vel kjent med sykdom.

Bibelteksten er hentet fra Jesaja 53.2-4. Versene er stokket om slik at vers 4 kommer foran versene 2-3. Det tegnes bildet av en som lider i stedet for, en som bærer sykdom og smerte for andre. Det er ingenting tiltalende ved ham, tvert imot, han er foraktet og alene.

Av gode grunner er det ikke lett å finne en bibeltekst til denne stasjonen på korsveien. Når Jesaiateksten er valgt, er det fordi den gir et malende bilde av Herrens lidende tjener. Veronikas handling gjenspeiles ikke i teksten, men versene kan skildre både mannen hun møtte på veien og bildet som satt igjen på hennes duk.

Evige Gud, la oss som i vår natur bærer det jordiske menneskes preg, ved din nåde bli fornyet i det himmelske menneskes bilde og bli likedannet med din Sønn.

Miskunn deg over oss, Herre.

Miskunn deg over oss.

Den liturgiske teksten bærer preg av paulinsk påvirkning. Begrepene er hentet fra 1. Korintierbrevs behandling av oppstandelsen. Muligens kan uttrykket "det himmelske menneskes bilde" gi assosiasjoner til avbildningen på svatteduken. Teksten er altfor komplisert.

II

Veronika ser dine lidelser og soldatenes brutalitet. Hun bryr deg ikke om hva folk vil tenke, men trenger seg frem til deg med svatteduken.

Det er Veronika og hennes handling som er i sentrum. I to korte setninger skildres det hva hun ser og hva hun gjør. Uten å tenke på konsekvensene for seg selv, utfører hun sin barmhjertighetsgjerning. Selve gjerningen er ikke nevnt.

Bønnebokutvalget har også her laget en god meditasjonstekst. De bruker ord som har evne til å lage bilder; brutalitet - trengte seg frem. For innvidde korsveisvandrere er det nok unødvendig å fortelle hva svatteduken skulle brukes til, men en setning om å tørke, eventuelt også hva som tørkes ville styrket teksten.

Våger vi å vise medlidenhet? Ser vi i andre ditt smertefylte ansikt?

Kyrie eleison

Kyrie eleison

Bønnen innledes med to korte spørsmål. Det første knytter an til Veronika ved å antyde frykten for konsekvensene. Medlidenhet krever mot. I det andre spørsmålet er Jesu smertefylte ansikt kontaktpunktet. Vi utfordres til å se "en av disse mine minste brødre" (Mt.25.40) i dette ansiktet.

Spørsmålene er utfordrende og aktuelle. På en god måte makter de å bygge broen fra historiske hendelsen og vår egen virkelighet. Veronika blir et eksempel for vår hverdag. Hun så og handlet.

III

Blod, svette, spytt og slag vansirer Jesu ansikt. "Han skjøt opp som en kvist for vårt åsyn. Han hadde ingen glans eller skjønnhet - en smertens mann, vel kjent med sykdom."

Vansiret, nesten ugjenkjennelig, slik fortsetter du å gå din vei gjennom verden, men vi risikerer å ikke se deg, ikke oppdage deg i vår midte. Gang på gang går vi forbi deg uten å dra kjensel på deg i stakkaren, i den syke, i synderen. De eier ingen glans, ingen skjønnhet som kunne fange vår oppmerksomhet.

I første setning tegnes et sterkt bilde av den lidende Jesus. Skildringen bli underbygget av en bibeltekst. Lik andakt I er det en redigering av Jesaja 52, men andre setninger er plukket ut. I denne delen finner vi også aktualiseringen. Også her er tråden til Mt. 25.40 tydelig; Jesus fortsetter sin gange gjennom verden, og vi utfordres til å oppdage ham. De to delene henger sammen ved at ord fra den første del finnes igjen i den andre; vansiret, den syke, ingen glans, ingen skjønnhet.

Den første setningen er svært godt oversettelsesarbeid. Slående er bokstavrimene; svette, spytt, slag / vansirer Jesu ansikt. Den siste delen av bibelsitatet understreker det hele, kanskje kommer "sykdom" som noe fremmed. Men første del av Jesaiasitatet virker malplassert. Fortsettelsen er også god. Den viser tydelig sammenhengen mellom Jesu lidelse og den som lider i dag. Med enkle ord trekker teksten oss inn i livets harde realiteter.

Herre, gi at vi med kjærlighetens klarsyn må kjenne deg igjen der du venter på oss. La oss, likesom kvinnen på veien, tørke svetten av ditt ansikt og la oss bevare ditt bilde i vårt hjerte.

Bønnen fortsetter aktualiseringen. Her trekkes for første gang Veronika inn. Hennes navn er ikke nevnt, men hennes handling. På mesterlig vis blir også tradisjonen med duken hennes antydning; slik hun bevarte Mesterens bilde konkret, skal vi bevare det i vårt hjerte.

Også denne teksten er god. Ordene "kjærlighetens klarsyn" forvansker etter min mening setningen, og kunne med hell vært utelatt. Teksten skaper bilder av han som venter og hun som handlet. Samtidig blir vi trukket inn og utfordret.

Oppsummering

Som en kan se, er korsvei et mangfoldig begrep, med rom for variasjoner. Både bildene og de tre andaktene viser at det er mange veier å gå. Best fungerer det billedlige uttrykket når det er enkelt, og sier én ting. Det er viktig at det ikke er for detaljert, og ikke for overlesset i symbolikken. Variasjon i uttrykket er også viktig for opplevelsen.

Tekstene fungerer også best når de sier én ting. De knappe, enkle setningene der ordene er i stand til å lage bilder er de mest vellykkede. Dogmatikk og "riktige" formuleringer fungerer dårlig. Korsveien er ikke stedet for belæring.

Aktualiseringene må være godt forankret i stasjonen, men kan gjerne være overraskende. De må gjerne utfordre og gå nært, så lenge det er mulig å kjenne igjen sitt eget liv i dem.

Når bilde og tekst begge fungerer, når de virker sammen og drar i samme retning, er korsveien et sterkt uttrykk.

3 - KORSVEI I DEN NORSKE KIRKE

Korsveistradisjonen er relativt ukjent i Den norske Kirke. Fokuseringen på lidelseshistorien i faste- og pasjonstid har lang tradisjon, men da som prekentema. Alt i 1639 kom det kongelig forordning om å preke over deler av lidelseshistorien hver onsdag i fastetiden.²¹

Korsveien i Nordre Ål kirke er såvidt vites enestående. Siden den nok i første rekke kom etter ønske fra kirkearkitekten, knytter det seg stor interesse til hvordan den skal brukes. Kunstneren har utarbeidet en forklaring til sine bilder,²² men dette er ikke ment til liturgisk bruk. Det første året ble den aktivt brukt langfredag. En skuespiller leste Paul Claudels "Korsvei", mens presten beveget seg fra stasjon til stasjon.

Paul Claudels tekst er ellers kjent for mange menigheter. Den er gjentatte ganger fremført, gjerne kombinert med musikk skrevet til korsveien.²³ Det finnes imidlertid også enkelte eksempler på menigheter som har tatt tradisjonell korsveisvandring i bruk, der tekster fra Katolsk bønnebok er benyttet.²⁴

KORSVEI I PAULUS KIRKE

Onsdagens fastesamlinger i 1995 i Paulus kirke ble som nevnt i innledningen forberedt sammen med Emmaus-senteret. Vi ønsket å skape en annerledes fasteliturgi, med opplevelse, bevegelse i kirkerommet, deltakelse og konkretiseringer. I korsveistradisjonen fant vi mye av det vi lette etter.

Innledende overveielser

Vårt første valg brøt tilsynelatende med tradisjonen, i det vi valgte ut 5 stasjoner, én for hver kveld. Men vårt ønske var nettopp å **fordype** oss i lidelseshistorien, vi var redde for at 14 stasjoner på én kveld ville gi for mange inntrykk.

Korsveien var opprinnelig en **vandring**. Slik var (og er) det definitivt i Jerusalem, men som vi har sett, også utenfor. Å bevege seg fra stasjon til stasjon, enten det var utendørs eller inne i en kirke, var en viktig del av meditasjonen. Rubrikken i Katolsk Bønnebok sier da også at Jesu bud om å ta opp sitt kors og følge ham finner et **bokstavlig** uttrykk i korsveien. Når det de fleste steder, riktignok ofte av praktiske grunner, fungerer slik at bare noen beveger seg, mens flesteparten sitter eller står stille, er dette en sekundær og dårligere løsning. Man blir lettere tilskuere enn deltakere. "Representativ bevegelse", slik vi også kjenner det fra for eksempel prosesjoner, har også en verdi, men når alle beveger seg sammen, skapes noe annet. Vi ønsket at vandringen skulle være med. Bevegelse skaper deltakelse. Å vandre sammen skaper fellesskap. Paulus kirke egner seg utmerket til vandring, med sine sideskip og sidekapeller. Vi valgte å la vandringen foregå i to etapper; først gjennom søndre sideskip til søndre kapell, siden derfra og frem i koret.

Mange komponister har latt seg inspirere av korsveiens tekster og bilder, men i den tradisjonelle korsveisgudstjeneste har det ikke vært plass for mer enn versene fra Stabat Mater mellom stasjonene. Vi ønsket å gi større plass til nettopp **musikken**. Musikk og meditasjon hører sammen. På en eller annen måte åpner musikken opp andre dører i oss enn alt annet vi hører. "Jeg kan stenge av for ordene dine, men ikke for musikken," sa en kvinne til meg da vi

²¹ Tore Kopperud, Vandring gjennom kirkeåret, s. 69

²² Anne Lise Knoff; Korsvei til Nordre Ål kirke

²³ Mest kjent er kanskje Marcel Duprés (1886-1971) improvisasjoner Le chemin de la croix

²⁴ I Sandvikskirken i Bergen har sokneprest Victor Meyer benyttet dette flere år.

snakket om begravelsen vi skulle ha sammen. Musikken kan hjelpe oss til enda sterkere innlevelse. Vi er heldige og har mange profesjonelle musikere i menigheten, og disse ble engasjert til de ulike gudstjenestene. Deres instrumenter var svært forskjellige; trekkspill, orgel, trommer, trompet, sang, piano og fløyte. Mye av musikken ble improvisert, og dermed enda sterkere knyttet til temaene, noe som gjorde opplevelsen sterkere.

Billedlig uttrykk

Paulus kirke har ingen korsvei. Det billedlige uttrykket måtte vi derfor skape selv. Bildene ble annerledes på flere måter.

For det første var de tredimensjonale. Når deltakerne kom til søndre sidekapell, lå det konkrete gjenstander der.

For det andre var uttrykket ikke statisk; bildet forandret seg. De konkrete gjenstandene ble båret frem i koret og skapte nye uttrykk. Deltakerne var med på å forandre bildet og ble på denne måten selv en del av det.

For det tredje var alle bildene deler av det samme, nye elementer føyde seg inn etterhvert.

Følgende stasjoner og "bilder" ble valgt ut:

2 Jesus mottar korset

Et kors ble laget. Vi ønsket at bildene skulle ha et ekte og gjerne "rått" uttrykk; et kors med dimensjoner 2"x2" høvlet kvalitet mister mye av symbolkraften. Materialene til "vårt" kors ble funnet på en låve, 5"x6" fra et gammelt nedrevet stabbur. Vi laget det i "full" størrelse, det vil si så stort at det var sannsynlig at det kunne vært brukt i virkeligheten.

Korset ble i løpet av gudstjenesten båret frem til koret. På den måten ble "bildet" en fysisk del av dem som bar. Og det forandret seg. Bildet av mennesker som bærer kors gir mange tolkningsmuligheter. Det kan forstås som en gjenskapelse av Jesu korsbæring, det kan være symbol for "å ta sitt kors opp og følge ham", det kan tydes som solidaritetshandling med alle som lider, det kan bety å bære byrder sammen. Vi ønsket at alle disse mulighetene skulle være åpne.

3 Jesus faller under korset

De tre fallene ble gjort til ett, og konkretiseringen ble en vei av brosteiner.

Her var symbolikken åpnere. De harde og tunge steinene utgjorde sammen veien Jesus falt mot. Deltakerne tok opp hver sin stein, bar den frem i koret og brukte den til å støtte opp korset da det ble reist. Her er mange tolkningsmuligheter. Vi ønsket at hver enkelt deltaker skulle få gjøre det på sine premisser.

6 Veronica rekker Jesus svetteduken

En enkel linduk ble valgt, uten forsøk på å etterlikne avtrykket av Jesu ansikt.

Veronikas svetteduk var den eneste stasjonen der symbolhandlingen var representativ. Diakonen hadde ansvaret for å bære duken frem.

10 Jesus blir avkledd

Dette ble kanskje den mest "stedegne" stasjonen. I tiden før faste hadde vi blitt rystet av et mord i vår menighet. Like rystende var at den avdøde var blitt brettet ut på forsiden av

Dagbladet bokstavelig talt avkledd. Vi valgte derfor som "bilde" sidene i en middagsavis, dekket av et hvitt klede.

Avissidene var løse, den som ville kunne bære en side frem i koret og legge den ned ved korsfoten. Sidene ble deretter dekket med det hvite kledet.

11 Jesus blir naglet til korset

Naglene fant vi i et uthus, de var håndsmidde og minst 6". De ble lagt på gulvet som en tornekrone.

Naglene fra "tornekronen" ble også båret frem av hver enkelt. De ble banket inn i korsbjelken, som deretter ble spikret på plass. Den brutale lyden av hammerslagene ble del av "bildet".

På denne måten skapte vi et foranderlig "bilde" i kirkerommet. Også ellers i uka ble det tydelig at det ble "gjort i stand til en korsfestelse". Etter den første onsdagen lå de to korsdelene framme i koret. Uka etter var den lengste delen reist, støttet opp av brosteiner. Tverrbjelken lå ved siden, med hoggjern og hammer i en halvferdig innfelling. Den tredje uka lå "Veronicas svetteduk" ved korsfoten, og uka etter "Jesu kappe" som skjulte avissidene. Til sist sto korset ferdig reist.

Den avsluttende lystenningen ble også del av bildet som forandret seg. Lysene bragte liv og varme til det dystre bildet.

Meditasjonstekst

I utforming av meditasjonstekstene lå vi nok nærmere det vi har sett i forrige kapittel. Lik andakt I startet vi med bibeltekster som anga stasjonens tema. Valgene ble stort sett de samme som Katolsk bønnebok. Til stasjonen med svetteduken valgte vi imidlertid i to korte setninger å presentere legenden om Veronika, siden den ikke er så kjent i våre kretser.

Under arbeidstittel "visualisering" forsøkte vi å gi næring til videre bildedannelse. Stilen med knappe, enkle setninger ble tilstrebet. Vi forsøkte å skildre hendelsene med konkrete ord. Presens som tid ble valgt.

I aktualiseringsdelen ønsket vi å legge vekt på Jesu lidelse som solidaritet med mennesker som lider i dag. Vårt anliggende går tydelig frem av presentasjonen av gudstjenestene. "Fasten er forberedelse til påske. En tid viet innlevelse i Kristi lidelseshistorie, og *solidaritet med alle som lider*. Fra den gamle korsveisliturgien har vi valgt ut 5 av 14 stasjoner. Hver onsdag i fasten vil vi stoppe opp ved en stasjon for å skue inn i kjærlighetens mysterium, for å *lete etter hvor Kristus er å finne i dag*, og for å lytte til hans kall om *oppbrudd og omvendelse*."

Aktualiseringen ble søkt videreført gjennom litaniet som avsluttet gudstjenesten. Litaniet ble bygget over lesten fra Norsk Salmebok 952, med følgende bønneledd:

Om fred i hele verden, om samhold i Guds hellige kirke,
og om alles enhet, la oss be til Herren.

- Herre, miskunne deg
*Om at Gud må se i nåde til alle flyktninger og landsforviste,
de utstøtte og til forlatte barn, la oss be til Herren.*

- Herre, miskunne deg
*Om frihet til alle undertrykte og om styrke til alle som kjemper
for friheten, la oss be til Herren.*

- Herre, miskunne deg
*Om hjelp til alle hjemløse, til dem som er kastet i fengsel
og som tortureres i en verden uten nåde, la oss be til Herren.*

- Herre, miskunne deg
Om tålmodighet og utholdenhet til alle som er syke, la oss be til Herren.

- Herre, miskunne deg
Hjelp oss, frels oss, miskunn deg over oss, og vern oss, Herre, i din nåde.

- Herre, miskunne deg

To eksempler på tekster følger. Den første er til stasjonen “Jesus blir avkledd” og er skrevet av Tor Even Fougner.

(Bibeltekst)

Slik står det skrevet i salme 22:

Jeg er en mark, og ikke et menneske, til spott for andre, foraktet av folk.... de deler mine klær mellom seg, kaster lodd om min kjortel.....

(Visualisering)

Framme ved Golgata.

Soldatene tar tak i kappen hans, river den av.

Sårene fra piskeslagene begynner igjen å blø.

Ribbet står han,

- naken framfor alt folket,

- alt han eier er skammen.

Noen i mengden lar blikket falle mot jorden, eller snur seg vekk.

Men de fleste ser på,

de glaner, peker, spotter og ler.

Han står der blottet, uten noe å gjemme seg bak.

Soldatene deler klærne mellom seg.

Profiterer på at han blir blottet.

(Aktualisering)

Skandalen. Et menneske avkles, ribbes, og stilles fram til spott og spe.

Den avkledd er svak og uten forsvar. De er sterke. De har makt, -alle disse kreftene som avkler, som ribber og som stiller mennesker forsvarsløst fram foran mengden. Nesten daglig finner disse kreftene nye offer. TV, aviser, ukeblad. Menneskers private sår og nederlag pøses ut som om de var offentlig eiendom. Men hvem er det egentlig som avsløres? Den som avkles eller de som avkler?

I dag står Gud naken framfor oss, Jesus Kristus står der sammen med alle de avkledd. Han gjør seg til ett med de utleverte, og de som er ribbet. Men selv om han er naken er det mengden som i bunn og grunn avsløres. Det er Gud som avslører menneskene. Menneskene som uten skam og blygsel tillater at dette skjer midt iblant oss.

(Bønn)

Gud, hjelp oss den dagen da vi selv skal stå ribbet og naken. Tilgi oss vår skyld, og lær oss å se ditt ansikt i alle som blottes til spott og spe. Styrk vår blygsel, så vi snur oss bort og ikke gjør vondt verre.

Det andre eksempelet er teksten som ble brukt til stasjonen “Jesus blir naglet til korset”.

(Bibeltekst)

Da de kom frem til stedet som kalles Hodeskallen, på hebraisk Golgata, korsfestet de ham sammen med to forbrytere, den ene til høyre og den andre til venstre for ham.

(Visualisering)

Soldatene kaster ham til jorden.

De strekker ut armen hans og holder hånden mot bjelken.

Naglen presses mot huden.

Så, med et voldsomt hammerslag, drives den gjennom.

Kaldt metall skjærer gjennom levende kropp.

De griper tak i den andre armen....

Den ene foten....

Den andre....

Så reiser de korset.

Kroppens tyngde hviler på fire nagler.

Mellom himmel og jord henger han utspent. Gjennomboret.

(Aktualisering)

Gjennomboret.

Av terror og tortur.

Gjennomboret.

Av blodig urett.

Av års mishandling og undertrykkelse

Av sylskarpe ord, kvassere enn noen nagle.

Gjennomboret.

"Når du tramper på mennesker,
når du berøver dem deres rettigheter,
når du begår urett mot dem,
når du underkaster dem tortur og øver vold mot deres rett til å leve, " 25
da korsfestes Kristus på nytt.

I dag henger Gud korsfestet for våre øyne
- Jesus Kristus henger der sammen med alle de gjennomborede,
alle ofre som er spikret fast og ikke kan komme løs.
Han gjør seg til ett med dem.
Her, utspent mellom fire nagler, er vår Herre og Mester.

Gudstjenestens gang

De ulike elementene ble til sist følgende hele:

Gudstjenesten startet opp under orgelgalleriet, ved inngangsdøren. Lyset i kirken var dempet.
Mens klokkene ringte, satte vi oss i en ring. Det startet med musikk, og følgende inngangsord:
"I Faderens og Sønnen og Den Hellige Ånds navn.
Fasten utfordrer oss til å følge Jesus på hans vei til korset.
På veien til Golgata kalles vi til å se, til å lytte, og vi kalles til oppbrudd.
I dag vil vi stoppe opp der....
La oss derfor bryte opp fra dette sted."

Deretter brøt vi opp, og gikk syngende opp sidegangen til søndre sidekapell. Her lå stasjonens
"bilde", som ble fremhevet gjennom følgende skjema:

Bibeltekst

Visualisering

²⁵ Pave Johannes Paul II i Stations of the Cross, s. 74

Musikk

Aktualisering

Bønn

"Bildet" ble deretter båret frem i koret, mens vi sang et Kyrie. Litaniet ble sunget mens vi sto i en halvsirkel i kortrappa. Deretter fulgte Fader vår og Velsignelsen. Under den avsluttende musikken som fulgte ble det gitt muligheter til å tenne lys, sitte i meditasjonskapellet eller i kirkebenkene.

4 - AVSLUTNING

Oppgaven har vist at våre korsveisgudstjenester i Paulus kirke bærer sitt navn med rette. De står uten tvil i tradisjonen. På flere punkter står de faktisk nærmere enn mange av dagens gudstjenester på katolsk mark. Jeg tenker i første rekke på vandringsen, men konkretiseringen og den sterke vektlegging på det billedlige uttrykk synes også å svare til i alle fall fransiskanernes idé. På den andre side gjør vårt utvalg av stasjoner at tradisjonen ikke får lyde i hele sin fylde. Et forslag har vært å utvide til to stasjoner hver gang.

Våre erfaringer fra gudstjenestene er udelt positive. De var sterke og gripende. Oppslutningen varierte fra 12 til 30, men antallet var ikke avgjørende for den gode opplevelse. Gudstjenestene var barnevennlige; en seksåring fulgte dem med stor glede.

Korsveisgudstjenestene fikk også konsekvenser for våre andre gudstjenester. Det ferdige "bildet" ble benyttet i tiden som fulgte. Langfredag ble fem røde roser festet på korset. Påskedag et hav av påskeliljer. I hele påsketiden sto korset blomsterpyntet i koret. Både vielse, begravelse og konfirmasjon foregikk med korset på plass. I forbindelse med nattverd

tente vi lys "ved korsets fot". Da korset ble fjernet, beholdt vi lystenningen, som nå foregår i nordre sidekapell. Vandringen ble gjentatt påskenatt, stasjonene besto da av de forskjellige lesningene. Siden har vi ofte latt hele menigheten delta i høymessens inngangsprosesjon. Opp til 70 mennesker har deltatt, og erfaringene er udelt positive.

Erfaringer fra korsveisgudstjenestene har gitt frimodighet til å konkretisere prekenen også utenfor familiegudstjenestene. Når tekstene taler om liljene på marken, behøver en ikke bruke barn som unnskyldning for å vise dem frem. Om søndagens budskap er at Jesu vei går fra krybben til korset, kan begge deler med hell konkretiseres også for voksne.

En gudstjeneste skal skape et møte. Vår oppgave er å legge forholdene til rette på best mulig måte. Tradisjoner kan ikke bare overtas, hver ny tid krever sitt uttrykk.

LITTERATURLISTE

P. Gustav Teres:	New Catholic Encyclopedia, Bind xiv	New York, 1967
L. Bergmann:	Kristi korsvei	Oslo, 1983
Marion A. Habig:	Kirkehistorie, bind I	København 1965
Raphael M. Huber:	Fransis of Assisi	London, 1979
John Moorman:	A Documented History of the Franciscan Order	Washington 1944
John Moorman:	A history of the Franciscan Order	Oxford, 1968
John Moorman:	Katolsk Bønnebok	Oslo, 1990
Flor McCarthy m. fl:	Stations of the Cross	Dublin 1991
Anne-Lise Knoff:	Korsvei til Nordre Ål kirke	Upublisert
Anne-Lise Knoff:	St. Dominicus kirke, Den nye korsveien	Upublisert
Tore Kopperud:	På vandring gjennom kirkeåret	Oslo 1986
Fredrik Wisløff:	Veronicas svededuk	Oslo 1935
Paul Claudel:	Korsets vei	Oslo 1985
Clarence Enzler:	Everyone's Way of the Cross	Indiana 1970
David Konstant:	The Way of the Cross	Bristol 1984